22.9.2022

Eduskunta / Talousvaliokunta
TaV@eduskunta.fi

Viite: Talousvaliokunta perjantai 23.09.2022 klo 11.00 / HE 41/2022 vp / Lausuntopyyntö

Lausunto

HE 41/2022 vp / Hallituksen esitys eduskunnalle tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia koskevan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Näkövammaisten liitto kiittää eduskunnan talousvaliokuntaa mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja jättää kirjallinen asiantuntijalausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia koskevan direktiivin täytäntöönpanoa koskevasta lainsäädännöstä.

Yleistä

Esteettömyysdirektiivi on merkittävä kuluttajapolitiikan uudistus. Se toteuttaa osin YK:n vammaissopimusta EU:ssa sekä edistää useamman henkilön mahdollisuutta hyödyntää tuotteita ja palveluita itsenäisesti luoden paremmat edellytykset yhdenvertaisuuden toteutumiselle ja osallisuudelle yhteiskunnassa. Näkövammaisten liitto on nostanut tämän lainsäädäntöprosessin aikana esiin huolensa seuraavista seikoista:

1. sähkökirjan määritelmä
2. rakennettu ympäristö
3. mikroyrityksen määritelmä
4. valvonnan resurssit

Sähkökirjan määritelmä

Yhdymme perustuslakivaliokunnan huoleen sähkökirjan määritelmästä. Hallituksen esityksessä ehdotettu määritelmä sähkökirjaksi ei vastaa direktiivin englanninkielisen version määritelmää. Esityksessä ehdotettu määritelmä on suppeampi kuin englanninkielinen määritelmä.

Ehdotus sähkökirjan määritelmäksi:

Sähkökirjalla tarkoitetaan pääosin teksti- tai graafisessa muodossa olevaa sähköistä teosta, joka muodostuu tiedostosta tai tiedostojen kokonaisuudesta ja jolla on yksilöllinen nimeke tai pysyvä tunniste tai se on muulla tavalla yksilöitävissä. Sähkökirjalla tarkoitetaan myös palvelua, jossa edelleen tarkoitettu teos on digitaalisina tiedostoina saatettu yleisön saataville siten, että tiedostoja voidaan käsitellä, lukea ja käyttää ja niissä voidaan navigoida.

Lukeminen ja navigointi voivat toisinaan edellyttää apuvälineohjelmien käyttöä. Mikäli kirjan tuotantoprosessissa ei ole huomioitu saavutettavuuden tarpeita esimerkiksi tiedoston rakenteessa ja metatiedoissa, ei kirjaa voi lukea esimerkiksi ruudunlukuohjelman avulla. Sähkökirjat eivät tänä päivänä rajaudu vain yksittäisiksi tiedostoiksi, vaan suurinta osaa kirjoista hyödynnetään kuukausimaksullisten palveluiden kautta. Tämän vuoksi on tärkeää huomioida myös tällaiset palvelut sähkökirjan määritelmässä.

Jos sähkökirja ei ole saavutettava, asettaa se näkövammaiset henkilöt näkeviin verrattuna eriarvoiseen asemaan. Tämä tilanne ei korjaannu tilaamalla Saavutettavuuskirjasto Celiasta saavutettava versio, sillä Celian toimitusajat ovat pitkiä ja mahdollisuudet materiaalituotantoon ovat hyvin rajalliset.

Mikäli sähkökirjan määritelmää ei muuteta, vaikeutetaan merkittävästi näkövammaisten henkilöiden opiskeluun ja työhön liittyvää tiedonsaantia.

Rakennettu ympäristö

Näkövammaisten liitto pitää erittäin vakavana puutteena, että kolmas liite koskien rakennettua ympäristöä jätetään kokonaan toteuttamatta. Nykyinen maankäytön ja rakennetun ympäristön lainsäädäntö ei ole riittävä. Yhdymme yhdenvertaisuusvaltuutetun huomioihin, jotka hän antoi rakennettuun ympäristöön liittyen työ- ja tasa-arvovaliokunnalle. Rakennettua ympäristöä koskeva sääntely on jätetty pois myös yhdenvertaisuuslainsäädännön osittaisuudistuksesta. Sääntelyrakenteen puutteisiin ei tule parannusta, jos rakennettua ympäristöä koskeva kolmas liite jätetään toteuttamatta. Perustuslakivaliokunta on myös maininnut tämän lausunnossaan talousvaliokunnalle. YK:n vammaissopimuksen 9 artikla on vaarassa jäädä huomioimatta Suomen lainsäädännössä. Suomen rakennettua ympäristöä koskeva lainsäädäntö on sirpaleinen eikä luo edellytyksiä vapaalle, esteettömälle ja turvalliselle liikkumiselle. Perustuslain 6:n § eli periaate

yhdenvertaisuudesta ei toteudu ja mahdollisuutta tilanteen muuttamiseen ei ole riittävästi hyödynnetty.

Mikroyrityksen määritelmä

Esityksessä ehdotetaan, että esteettömyysdirektiivin palveluja koskevat määräykset eivät koskisi ns. mikroyritysten tuottamia palveluja (s. 74). Direktiivissä mikroyritys on määritelty yritykseksi, jonka palveluksessa on alle 10 työntekijää ja jonka vuosittainen liikevaihto tai vuosittainen taseen loppusumma on enintään 2 miljoonaa euroa. Näkövammaisten liitto on erittäin huolissaan tästä määrittelystä, joka jättää suurimman osan suomalaisista yrityksistä tulevan lainsäädännön soveltamisalan ulkopuolelle. Näkövammaisten liitto kannattaa Vammaisfoorumin ehdotusta, että noudatettaisiin kansallisen yrityslainsäädännön kanssa yhdenmukaista mikroyrityksen määritelmää. Kirjanpitolain (1620/2015) 1:4b mukaisesti mikroyritykseksi määritellään yritys, jolla sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella ylittyy enintään yksi seuraavista kolmesta raja-arvosta tilinpäätöspäivänä 1) taseen loppusumma 350 000 euroa, 2) liikevaihto 700 000 euroa tai 3) tilikauden aikana palveluksessa keskimäärin kymmenen henkilöä.

Valvonnan resurssit

Yhdymme Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemykseen resurssitarpeista. Yrityksille tulee tarjota tukea ja opastusta esteettömyysdirektiivin velvoitteiden täyttämiseksi. Ohjaus ja neuvonta tulee aloittaa riittävän ajoissa eli valvontaan ja neuvontaan on lisättävä resursseja etupainotteisesti. Näin toimien ennaltaehkäistään valvonnan tarpeita myöhemmin. Näkövammaisten liitto pitää hyvänä, että tämä tarve on tunnistettu myös hallituksen esityksessä (s. 91–94).

Standardisointityöhön, johon myös valvontaviranomainen osallistuu, tulee osallistaa vammaisia henkilöitä ja järjestöjä YK:n vammaissopimuksen artiklaa 4.3 mukaisesti.

Hallituksen esityksessä ei kaikilta osin tule selväksi, kenellä on kokonaisvastuu käyttöön otettavan lainsäädännön toteutumisen seurannasta. Tämän selkeyttäminen on tärkeää sekä direktiivin minimivelvoitteiden täyttämisen näkökulmasta että YK:n vammaissopimuksen toteutumisen kannalta. Jälkivaikutusten arvioinnissa tulee kiinnittää huomiota erityisesti vammaisvaikutusten arviointiin.

Lisätietoja antavat:
digitalisaatioasiantuntija Ville Lamminen, p. 0504002313
saavutettavuusasiantuntija Terhi Manninen, 0504753362

Näkövammaisten liitto ry

Jukka Tahvanainen
toimitusjohtaja

Sari Kokko
järjestöjohtaja